

Сманкулова Айгерим Муратбековна

*Silkway Халықаралық университеті Педагогикалық факультетінің 2 курс
магистранты, п.ғ.д., профессор Молдабек Қ.
Шымкент, Қазақстан*

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ДЕҢГЕЙЛІК ТАПСЫРМАЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

Еліміздің мәртебесінің биік болуы қоғам мүшелерінің, келешек ел болашағы – жас ұрпақтың белсенділігі мен іскерлігіне тікелей байланысты болмақ. Ендеше саналы, салауатты, ел тізгінін берік ұстай білетін ұрпақ тәрбиелеу бізге сеніп тапсырылған. Сол себепті оқытудағы негізгі мақсат: сабақ сапасын көтеру, сабақ түрін жетілдіру, оқушылардың сабаққа деген қызығуын арттыру, оларың ізденуін, танымын қалыптастыру. Сабақтың тартымды болуы мұғалімнің ұйымдастыру қабілетіне, ізденуіне, шеберлігі мен интеллектуалдық деңгейіне байланысты.

К.Д.Ушинский «Мұғалім өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де жойылады» деп мұғалімдер ісіндегі жауапкершілікті орынды айтқан. Сондықтан әр сабағымызды бір ғана әдіспен шектемей, түрлендіріп отыруға тырысуымыз керек.

Қазіргі таңда педагогикалық технологиялардың түрі өте көп. Солардың бірі деңгейлеп оқыту. Әр деңгейлі оқыту оқушының ерекшелігі мен қызығушылығын, қабілеті мен танымдық қызметін ескере отырып жүзеге асырылады.

Ғалым оқушылық деңгейден бастап шығармашылық деңгейге дейінгі даму кестесін былай көрсетеді. Оқушылық деңгейде білімнің берілуі, деңгейлік тапсырмалардың іске асырылуы бағдарлама талабына сәйкестігіне байланысты. Алгоритмдік деңгейде оқу материалдарының түсініктілігі, мазмұны деңгейлік тапсырмалардың күрделене түсуінен аңғарылады. Эвристикалық деңгейде білімнің берілуі жүйелілігі, сабақтастығы іздендірушілігі басым болып, деңгейлік тапсырмалардың танымдық жағынан жетілуіне, терең етілуіне айрықша назар аударылады. Шығармашылық деңгейде баланың дарындылығын, таланты тапсырмаларды орындаудағы ізденімпаздығы танымдық, рухани интеллектуалдық шеберлікке ұштасады.

Сонымен, оқыту технологиясы бұрыннан келе жатқан педагогика жетістіктерін пайдалана отырып, оны жаңа әдістермен байытып, білім алуды оқушының өзіндік іс-әрекеттері арқылы ұйымдастыруды талап етеді. Егер аз уақыттың ішінде оқушы көп тапсырма орындап үлгерсе, ол оқушының іскерлігі, шеберлігі, белсенділігі мен қабілеттілігі жоғары. Оқушының осындай зеректігін одан әрі дамыту үшін де деңгейлік тапсырмалар қажет. Мұғалім деңгейлік тапсырмалар арқылы сабақта оқушының танымдық ойын, белсенділігін, икемдігі арттыру жұмыстарын шеберлікпен жүргізе алады. Оқушыларға деңгейлік тапсырмалар беріледі. Деңгейлік тапсырмалар үш деңгейде жүргізіледі. Әр сыныпта оқушылардың өз бетімен жүргізген жұмыстары тоқсандық қорытынды жұмыстары, бақылау жұмыстары есепке алынады. Әр оқушының жеке даму көрсеткіші жасалады. Оқушы өзін-өзі бақылайды. Жыл соңында әр оқушының білім сапасының қорытындысы шығады. Жыл бойы құрылған әр оқушының білім сапасының мониторингісінен оның білім деңгейі анықталады. Оқушы жыл бойы өзінің қалыс қалған жақтарын есепке алып отырады.

Деңгейлік тапсырмаларды құруға қойылатын талаптар мынадай: Біріншіден, мұғалім деңгейлік тапсырма құрылатын сыныптың бағдарламасын, мемлекеттік, стандартты, базалық оқу жоспарын толық білуі тиіс. Екіншіден, оқушының психологиялық ерекшелігі, қабілеті, білім деңгейі назарға алынғаны жөн. Үшіншіден, оқушылардың басқа пәндерден алған білімдері ескеріліп, пәнаралық байланыс жүзеге асырылады. Төртіншіден, деңгейлік тапсырмалар қызықты, баланың ойлау қабілетін дамытатын, көркемдігі жоғары, тілі түсінікті болуы қажет. Бесіншіден, тапсырмалар біртіндеп күрделене келіп, оқушының жеке тұлғалық қасиетін қалыптастыру мақсатына сай мазмұны терең, жан-жақты болғаны жөн. Деңгейлік тапсырмалар дегеніміз - оқушылардың ойлау, сөйлеу қабілетін дамытатын, әлеуметтік көзқарасын қалыптастыратын, ізденушілікке баулитын, жеңілден қиынға, қарапайымнан күрделіге қарай сатылы түрде орындалатын жұмыс жүйесі. Мұндай жұмыс жүйесі үш деңгейлік тапсырмалардан тұрады: Бірінші деңгей тапсырмалары мемлекеттік стандарт

талабына сәйкес, бағдарлама мөлшерінен аспайтын, оқушының жас ерекшелігіне сай болады. Оқушылар бағдарламаға байланысты лексикалық тақырыптар мен тілдік ережелерді, жазба жұмыстарын орындайды. Тыңдап, айтып, оқып, аударып, жаза алады. Айтқанды түсінеді, сұрақтарға жауап береді. Естігенін қайталап айтады. Жеңіл ережелерді жаттап алады. Фонетиканы толық меңгереді. Грамматикалық, лексикалық тапсырмаларды игереді. Мәтінмен жұмыс жасайды. Екінші деңгей тапсырмалары түрленіп, күрделене түседі. Оқушылар бағдарламаға сай тақырыптарды меңгеру барысында жұмыстың барлық түрлерімен танысады. Оқушы өз бетімен ізденеді, жеке қабілетіне қарай еңбек етеді. Оқушының тапсырманы орындау көрсеткіштері міндетті деңгейден әлдеқайда жоғары болады. Осындай талаптарға байланысты оқушы сөздерді дұрыс құрастыру, сөйлемді толықтыру, сұраққа жауап, диалог құру сияқты тапсырмаларды еркін меңгере бастайды. Үшінші деңгей тапсырмалары танымдық-іздену, алған білімді жинақтау, бекітуге бағытталады. Ситуацияға байланысты әр түрлі нұсқада диалог құрады. Мәтін бойынша сұрақ қояды. Талдау, жинақтау, салыстыру жұмыстары жүргізіледі. Бірінші сатыда оқушы мұғалім көмегімен бағдарлама бойынша тиянақты білім алады, не оқыса соны қайталап айтып береді, орындаушылық қызмет атқарады. Екінші сатыда осы алған білімін тереңдетіп, түрлендіріп, өзгертілген тапсырмалар орындау арқылы оқушы өз бетімен еңбек етеді. Үшінші сатыда танымдық-іздену жолындағы тапсырмалар орындап, бала өз тұжырымын жасайды. Сонымен педагогика ілімінде қолданылатын деңгейлік тапсырмалар арқылы оқыту дегеніміз-оқыту үрдісінің белгілі түрі және сапалы оқытуды ұйымдастыру түрлерінің жиынтығы, оқыту жүйесі. Оқушылардың сөйлеу тілін дамыту үшін жүргізілетін деңгейлік тапсырмалар-бір жағынан, оқушының білімін дамытушы, ал екінші жағынан, әдістемелік міндеттерді жүзеге асырушы.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қадырбаева Б.А. Математиканы деңгейлік дамыта оқыту./Жас ғалымдар -Қазақстан тәуелсіздігінің 10-жылдығына халықаралық конференция еңбектері IV бөлім. -Алматы ҚазҰТУ, 2001.-49-516.